

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/29.209579>

Марія ПОЧИНКОВА,
 orcid.org/0000-0002-1383-7470
 кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри філологічних дисциплін
 Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Старобільськ, Луганська область, Україна) pochinkovam@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РІВЕНЬ У ФОРМУВАННІ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена розкриттю сутнісних особливостей технологічного рівня у процесі формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи, під яким розуміється (за Е. Юдіним) набір процедур, котрі забезпечують отримання тотожного й достовірного емпіричного матеріалу та його первинну обробку, після якої він тільки й може додаватись до масиви наявного знання.

У межах цього підходу автор виокремлює герменевтичний і діалогічний підходи.

Герменевтичний підхід спирається на роботи В. Шлейєрмахера, який є основоположником герменевтики. У статті наведено герменевтичні принципи, на які має спиратись підготовка майбутнього вчителя в педагогічних закладах вищої освіти. Цей підхід базується на ідеї впливу механізмів читання та інтерпретації текстів на свідомість людини, зазначено, що на цьому базується технологія «Читання та письма для розвитку критичного мислення» (Д. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл). Окрім того, дослідники підходу наголошують на значущості діалогічного характеру процесів розуміння.

Цей підхід тісно пов'язаний із діалогічним напрямом, основні положення якого віддзеркалюють ключові аспекти критичного мислення: опору на цінності, використання інтерактивних діалогічних методів навчання, діалогічну взаємодію між усіма суб'єктами навчання. Дослідники визначають найбільш ефективні форми організації навчального процесу з урахуванням діалогічного підходу, до яких належать проблемна розповідь, лекція-розповідь, лекція з мотивацією студентів до її вивчення, практичні та семінарські заняття з використанням інтерактивних діалогічних методів; провідні компоненти діалогічності; підходи до стратегії розвитку діалогічності у професійній діяльності. Відправною концепцією в розумінні діалогу представлено теорію С. Белової про словесно-текстуальну природу міжособистісного діалогу, яка стає феноменологічною й методологічною основою в текстуально-діалогічній концепції гуманітарної освіти. Використання діалогічного підходу сприяє створенню позитивного психологічного середовища, а також розвитку пізнавальної компетентності. Авторка проводить паралель між складниками пізнавальної компетентності та якостями критичного мислення.

Ключові слова: технологічний методологічний рівень, діалогічний підхід, герменевтичний підхід, критичне мислення, майбутні учителі початкової школи, професійна підготовка.

Mariia POCHYNKOVA,
 orcid.org/0000-0002-1383-7470
 Candidate of Pedagogic Sciences,
 Associate Professor of the Department of Philological Disciplines
 of Luhansk Taras Shevchenko National University
 (Starobilsk, Luhansk region, Ukraine) pochinkovam@gmail.com

TECHNOLOGICAL LEVEL IN THE FORMATION OF CRITICAL THINKING OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL

The article is devoted to exposing of essential features of technological level in the process of critical thinking forming of future teachers of primary school, by this is meant the set of procedures (after E. Yudin) that provides receipt of identical imaginative and reliable empiric material and its initial processing after that only it can join in the array of present knowledge.

Within the limits of this approach the author distinguishes hermeneutics and dialogic approaches.

Hermeneutics approach leans against works of V. Schleiermacher who is the founder of hermeneutics. Hermeneutics principles, on that preparation of future teacher must lean in pedagogical establishments of higher education, are represented in the article. This approach is based on the idea of influence of mechanisms of reading and interpretation of texts on consciousness of a person, it is marked that technology of "Reading and writing for critical thinking development" (D. Steel, K. Meredith, Ch. Temple) is based on the before-mentioned idea. In addition, the researchers of approach mark meaningfulness of dialogic character of understanding processes.

This approach correlates to dialogic direction, fundamental principles of that reflect key aspects of critical thinking: reliance on value, use of interactive dialogic methods of study, dialogic co-operation between all subjects of study.

Researchers determine the most effective forms of organization of educational process taking into account dialogic approach: a problem story, lecture-story, lecture on motivation of students to its studying, practical and seminar classes with the use of interactive dialogic methods; leading components of dialogueness; approaches to strategy of dialogueness development in professional activities. Initial conception in understanding of dialogue is represented by the theory of S. Bielova about verbally-textual nature of interpersonality dialogue, that becomes phenomenological and methodological basis in textual-dialogic conception of liberal education. The use of dialogic approach assists creation of positive psychological environment and also development of cognitive competence. The author draws comparisons between the constituents of cognitive competence and qualities of critical thinking.

Key words: *technological methodological level, dialogic approach, hermeneutics approach, critical thinking, future teachers of primary school, professional preparation.*

Постановка проблеми. Першочерговим завданням педагогічної освіти України сьогодні є підготовка фахівців, професійні якості яких відповідають вимогам сучасного суспільства. Така підготовка має враховувати методологічні підходи, оскільки саме їх дотримання дозволяє побудувати адекватну систему підготовки, зокрема й майбутніх учителів початкової школи (далі – МУПШ). Однією з технологій, яка, на думку дослідників, дозволить підготувати такого спеціаліста, є технологія формування критичного мислення (далі – КМ). Отже, розробка системи роботи з формування КМ у процесі професійної підготовки МУПШ вимагає опори на методологічні засади, до яких належить і технологічний рівень.

Аналіз досліджень. Методологічні засади в педагогічній науці досліджувала значна кількість учених. Зі свого боку, на технологічному рівні ми виокремили герменевтичний і діалогічний підходи. Г. Аксьонова, А. Брудний, А. Закірова, І. Каплунович, В. Шлейермахер та інші досліджували герменевтичний підхід. Діалогічний підхід був предметом дослідження Н. Антонюк, М. Бахтіна, С. Белової, В. Біблера, В. Давидова, О. Дубасенюк, Г. Дьяконова, М. Кагана, В. Краєвського, С. Курганова, І. Михайлюк, М. Тесленко тощо.

Мета статті – розглянути сутнісні особливості технологічного рівня у процесі формування КМ МУПШ.

Виклад основного матеріалу. Технологічний рівень (методика й техніка дослідження – за Е. Юдіним) – це набір процедур, котрі забезпечують отримання тотожного й достовірного емпіричного матеріалу та його первинну обробку, після якої він тільки й може додаватись у масив наявного знання (Юдин, 1978: 67). Розглянемо підходи, які ми виокремили в межах технологічного рівня: герменевтичний і діалогічний.

Одним із ключових підходів, на нашу думку, є герменевтичний підхід. Цей підхід був предметом дослідження А. Брудного, А. Закірової, І. Каплунович та інших.

Основоположником герменевтики є В. Шлейермахер (Шлейермахер, 2004: 15), який заклав її наукові засади, пояснив такі поняття, як «герменевтичне коло», дивінаційний метод тощо. Принцип герменевтичного кола полягає в тому, що процес розуміння починається з осягнення цілого, спираючись на яке, переходять до пізнання його частин, а потім на основі знання цих частин отримують повніше знання цілого (Линенко, 2018: 56).

Відповідно до досліджень Г. Аксьонової, герменевтичний підхід базується на ідеї впливу механізмів читання та інтерпретації культурних текстів на свідомість людини загалом, на способи її мислення та світорозуміння, а також (опосередковано) й на інші види діяльності, зокрема на прогнозування, моделювання, проектування діагностики та педагогічне спілкування (Аксенова, 1998). Технологія розвитку КМ базується саме на читанні текстів і їх інтерпретації, одна із груп розробників (Д. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл) назвали її «Читання та письмо для розвитку критичного мислення».

Отже, основними поняттями герменевтичного підходу є «розуміння» та «інтерпретація».

А. Линенко робить висновок про те, що «більшість дослідників вважають, що адекватне розуміння будь-якого тексту (наукового, технічного, художнього, музичного тощо) складається з адекватного розкриття його сенсу, який уклад у нього автор (Линенко, 2018: 56). Однак, на протигагу цьому, науковець доводить думку М. Бахтіна, який стверджував, що розуміння тексту інтерпретатором повинно бути кращим, ніж у автора. Що і є відображенням творчого підходу до процесу розуміння, тому що інтерпретатор, наприклад, музикант, повинен критично ставитись до твору, який виконується, зберегти все позитивне, що в ньому, є і збагатити його сенсом сучасності, а також пов'язати його із сенсом авторської позиції (Линенко, 2018: 56).

Цілком поділяємо думку А. Линенко щодо визначення герменевтичних принципів, на які має спиратись підготовка майбутнього вчителя в педагогічних закладах вищої освіти:

– організація простору розуміння в педагогічному процесі;

– встановлення міжособистісних відносин між викладачами і студентами на основі діалогу, рефлексії, толерантності, емпатії;

– розвиток здібності студента до саморозуміння, самоідентифікації з педагогічною спільнотою та усвідомлення себе як майбутнього професіонала (Линенко, 2018: 57). Вважаємо, що формування КМ у процесі професійної підготовки МУПШ має ґрунтуватись саме на цих принципах.

Технологія КМ базується на діалогічності, котра цілком відповідає поглядам учених і педагогів-герменевтів, які надають особливу значущість діалогічному характеру процесів розуміння, що виражається в різних формах: діалогу, дискусії, диспуту, полеміки тощо. Зазначені форми виступають як обмін думками, критикою тощо, але вони повинні здійснюватись у гуманістичній парадигмі на засадах взаєморозуміння, толерантності, взаємоповаги (Линенко, 2018: 57).

Отже, можемо зробити висновок про те, що герменевтичний підхід є одним із найбільш ефективних засобів у процесі формування КМ МУПШ. Із ним тісно пов'язаний діалогічний підхід, який бере свої витoki у філософських поглядах М. Бахтіна, С. Белової, В. Біблера, В. Давидова, М. Кагана, В. Краєвського, С. Курганова та інших. Зв'язок із ним знаходимо в герменевтичному, контекстному, суб'єктно-діяльнісному, культурологічному підходах.

У науковій літературі цей підхід тлумачиться так: як реалізація діалогічного спілкування (Н. Антонюк) (Антонюк, 2014); як методологічний принцип, котрий пронизує навчальний процес (І. Михайлюк) (Михайлюк, 2014); як технологія навчання, результатом якої є формування діалогічності як інтегральної характеристики майбутнього фахівця (М. Тесленко) (Тесленко, 2015: 700); як концептуальний підхід для реалізації принципів діалогу у сфері навчання освіти (Г. Дьяконов) (Дьяконов: 27); як фактор професійного становлення майбутнього вчителя (О. Дубасенюк) (Дубасенюк, 2015).

Звернемо увагу на позицію І. Михайлюк, яка співвідносить діалогічний підхід із формою організації навчального процесу: «діалогічний підхід, діалог визначається як безпосередня форма організації навчального процесу, яка передбачає різнорівневу взаємодію суб'єктів навчального процесу як створення єдності смислів та цілей, як засіб засвоєння знань і вмінь. Діалогічні відносини не лише виконують дидактичні функції в навчальному процесі, а й набувають розвиваль-

ного ефекту за умов використання перцептивно-рефлексивних здібностей учасників взаємодії» (Михайлюк, 2014), що цілком відповідає суті процесу розвитку КМ.

Дослідники визначають найбільш ефективні форми організації навчального процесу з урахуванням діалогічного підходу, його провідні компоненти та підходи до стратегії розвитку у професійній діяльності. Водночас зробимо акцент на тому, що методи розвитку КМ будуються переважно саме на такій взаємодії між усіма суб'єктами навчання, тобто особливу роль у процесі формування КМ МУПШ відіграє саме діалог, а однією з головних відмінних ознак КМ є опора на цінності. Розглянемо ці аспекти більш докладно.

Н. Антонюк, досліджуючи реалізацію діалогічного підходу в педагогічній підготовці МУПШ, встановила, що «ефективним для забезпечення діалогічного підходу у професійній підготовці МУПШ є, наприклад, такі діалогічні прийоми взаємодії, як формулювання проблеми для спільного розв'язання, запитання до студентів, можливість вибору завдання та шляхів його розв'язання, звернення до минулого досвіду, оцінювання відповідей колег, рецензування відповідей, самооцінювання та інше (Антонюк, 2014: 100). Серед форм організації навчального процесу найбільш ефективними для забезпечення діалогічного підходу є проблемна лекція, лекція-розповідь, лекція з мотивацією студентів до її вивчення, практичні заняття, семінарські заняття тощо (Антонюк, 2014: 101).

О. Кіліченко визначає провідні компоненти діалогічності: мотиваційні, гносеологічні, аксіологічні, операційні (Кіліченко, 2003: 185–187).

Г. Товканець, узагальнюючи підходи до стратегії розвитку діалогічності у професійній діяльності, услід за В. Мазяр (Мазяр), засвідчує, що для успішності реалізації діалогічної взаємодії в освітньому процесі важливою є готовність педагога до такої взаємодії, яка охоплює: усвідомлення власних потреб, вимог суспільства, колективу; розуміння комунікативної мети, яку необхідно досягти; усвідомлення цілей, досягнення яких приведе до задоволення потреб чи виконання поставленого завдання; осмислення та оцінка умов, у яких будуть реалізовуватись очікувані людиною дії, актуалізація особистісного досвіду, пов'язаного в минулому з вирішенням подібних проблем; визначення на основі особистісного досвіду щодо очікуваного результату діяльності найбільш імовірних способів розв'язання комунікативних завдань; прогнозування прояву своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів, оцінка співвідношення власних

можливостей та рівня домагань із необхідністю досягнення бажаного результату; мобілізація внутрішніх сил та резервів психіки відповідно до зовнішніх умов розв'язання комунікативних задач із метою досягнення поставленої мети (Товканець, 2019: 115), (Мазяр).

Відправною концепцією в розумінні діалогу будемо вважати теорію С. Белової про словесно-текстуальну природу міжлюдського діалогу, яка стає феноменологічною й методологічною основою в текстуально-діалогічній концепції гуманітарної освіти. Основним компонентом змісту цієї концепції є гуманітарний досвід особистості – сукупність знань і умінь орієнтації у смисловій сфері співбесідника (суб'єкта спілкування, автора тексту) й у власній суб'єктивній реальності, розуміння ціннісно-смислового змісту культури, розвиток здатності усвідомлювати свою освітню діяльність і шукати індивідуальні способи буття в культурі, а його системоутворюючою одиницею виступає діалогічне ставлення як спрямованість на відкрити, ціннісно-смислово, свідому, конструктивну, цілісну взаємодію з об'єктами пізнання (Белова, 2006).

На підтвердження правильності нашої думки про необхідність урахування діалогічного підходу, який відображає основні методи й підходи до формування й розвитку КМ, виступає також твердження О. Дубасенюк: «Такий підхід (діалогічний – М. П.) передбачає використання діалогічної взаємодії у процесі впровадження інтенсивних діалогічних технологій; розвиток діалогічних відносин суб'єктів спілкування; організація діалогічної взаємодії на засадах усвідомлення власної успішності студентів в умовах упровадження інтерактивних технологій та імітаційно-ігрового підходу до навчання; створення атмосфери довіри, яка забезпечить можливість досягнення поставленої перед майбутніми вчителями мети у процесі такої взаємодії (Дубасенюк, 2015).

Важливими для нас є також погляди дослідників на зв'язок між мисленням і діалогічним спілкуванням, що також виступає на користь використання діалогічного підходу у формуванні КМ МУПШ. Так, О. Дубасенюк зазначає, що діалогічний підхід орієнтується на концептуальну установку щодо того, що мислення особистості у процесі формування має вступати у віртуальне діалогічне спілкування з попередніми формами культури, а також із представниками різних поколінь, які взаємодіють у єдиному часовому просторі, коли сам процес спілкування всіх учасників навчально-виховного процесу набуває вільного характеру (Дубасенюк, 2015).

На значенні діалогу для розвитку мисленнєвої діяльності наголошує і Є. Селюкова. Авторка стверджує, що вони (діалогічні форми спілкування) дозволяють розв'язувати одночасно кілька важливих завдань: «учити колективної та індивідуальної мисленнєвої діяльності, формувати навички соціальної та науково-пізнавальної взаємодії, колективного прийняття рішень; формувати пізнавальні та професійні інтереси, мотиви; виховувати цілісне системне мислення, цілісну картину світу; давати цілісне уявлення про картину світу та її фрагменти» (Селюкова, 2006: 55). На додаток до цього зауважимо про значення діалогу для формування і розвитку ціннісних смислів, що є однією з відмінних ознак КМ. Так, О. Ліннік у своєму дисертаційному дослідженні зазначає, що «діалог не зводиться до комунікації суб'єктів, його сутність є значно глибшою: вона полягає в розгляді його як засобу культурного обміну ціннісними смислами суб'єктів освітнього процесу під час комунікативної взаємодії (Ліннік, 2016: 39). Цілком поділяємо думку дослідниці. Дійсно, саме діалог сприяє не тільки обміну ціннісними смислами, а і їх формуванню.

Г. Дьяконов, аналізуючи педагогічну, психологічну, філософську, культурологічну літературу, доходить справедливого висновку про те, що «діалогічність спілкування й мислення є умовою і способом осягнення соціального світу, культури, творчості й саморозвитку людини. Сучасні мислителі й учені приходять до переконання, що утвердження принципів діалогу у сфері навчання й виховання, соціалізації та професіоналізації особистості сприяє розбудові простору культури й освіти, впровадженню інноваційних методів і технологій та створенню умов для творчості й самоактуалізації особистості» (Дьяконов: 23).

Відправною концепцією для нашого дослідження є розгляд діалогу із трьох позицій, виокремлені Г. Семеновою, які точно віддзеркалюють сутність діалогу у процесі формування КМ МУПШ: «як засіб упорядкованої спільної діяльності на основі міжсуб'єктного інтелектуального спілкування; як засіб розвитку мислення, котрий дозволяє отримати нове знання, розглянути предмет вивчення з багатьох сторін, тим самим визначаючи межі та можливості теорій; як спосіб розширення комунікативного досвіду суб'єктів на основі аналізу та вироблення особистісних смислів» (Семенова, 2005: 33). Доповнимо також останнє положення справедливим твердженням Г. Андреевої: «діалог як одиниця комунікативного процесу поєднує в собі діяльність, спілкування й пізнання» (Андреева, 1999).

У цих поглядах науковців бачимо відгук позиції дослідників герменевтичного підходу щодо значущості діалогічного характеру процесів розуміння й мислення.

Крім розвитку мислення, діалог також сприяє розвитку пізнавальної компетентності. Так, М. Тесленко зазначає: «Реалізація цього підходу у психолого-педагогічному процесі підвищує пізнавальну активність та навчальну мотивацію студентів, розвиває творчий потенціал і пізнавальну компетентність (аналіз, синтез, рефлексія, самооцінка своїх навчальних дій) майбутнього фахівця. Крім того, діалогічний підхід передбачає інтеріоризацію зовнішніх потреб професійної діяльності, свідомий розвиток і вдосконалення на цій основі професійно важливих якостей, знань, умінь і навичок (Teslenko, 2015: 700). Таким чином, спостерігаємо акцент на розвитку пізнавальної компетентності майбутнього фахівця, в якій простежуються якості КМ (за С. Терном): аналіз, синтез, рефлексія, самооцінка, а, отже, діалог і діалогічний підхід має безпосередній вплив на формування КМ у процесі професійної підготовки МУПШ.

Процес формування КМ вимагає створення певного психологічного простору під час занять. З огляду на це цінним є твердження Г. Аксьоно-

вої: «застосування діалогічного підходу дозволяє створити певний психологічний простір, забезпечити психологічну єдність суб'єктів, завдяки якій «монологічний», «об'єктний» вплив поступається місцем творчому процесу взаєморозкриття та взаєморозвитку самовпливу та саморозвитку (Аксьонова, 1998: 51).

Аналіз наукових досліджень щодо впровадження у процес навчання діалогічного підходу засвідчує, що його застосування у процесі формування КМ під час професійної підготовки МУПШ є необхідним й обов'язковим, оскільки відповідає основним положенням розвитку КМ: опорі на цінності, використанню інтерактивних діалогічних методів, тісному зв'язку між діалогічністю й мисленням тощо.

Висновки. Отже, технологічний рівень формування КМ у процесі професійної підготовки МУПШ в нашому дослідженні спиратиметься на герменевтичний та діалогічний підходи, які, на нашу думку, забезпечать найбільш оптимальні умови для формування КМ МУПШ.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в розробці та експериментальній перевірці ефективності системи роботи щодо формування КМ під час професійної підготовки МУПШ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова Г. И. Формирование субъектной позиции учителя в процессе профессиональной подготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01, 19.00.07. Москва, 1998. 411 с.
2. Андреева Г. М. Социальная психология. Москва : Аспект-пресс, 1999. 375 с.
3. Антонюк Н. Діалогічний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2014. № 8. С. 98–102.
4. Белова С. В. Педагогика диалога: Теория и практика построения гуманитарного образования : монография. Москва : АПКИПРО, 2006. 380 с.
5. Дубасенюк О. А. Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно-орієнтованої педагогічної освіти. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вип. 84. Житомир-Київ, 2015. С. 25–30. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/18163/1/дубасенюк.pdf>.
6. Дьяконов Г. Діалогічні аспекти вищої освіти. Наукові записки. Серія: педагогічні науки. Випуск 120. С. 22–28.
7. Кіліченко О. Ігрові методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів початкових класів. *Школа першого ступеня: Теорія і практика : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди / редкол. : В. П. Коцур (гол. ред.) та ін. Переяслав-Хмельницький : Астон, 2003. Вип. 7. С. 184–189.*
8. Линенко А. Ф. Герменевтичний підхід у педагогіці і його принципи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2018. № 3(122). С. 55–59.
9. Ліннік О. О. Система підготовки майбутнього вчителя до організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями початкової школи : дис. ... на здобут. наук. ступ. докт. пед. наук. за спец. : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Старобільськ, 2016. 520 с.
10. Михайлюк І. В. Діалогічний підхід до професійної підготовки майбутніх психологів: сутність, перспективи. URL: <http://academy.ks.ua/wp-content/uploads/2014/05/77.pdf>.
11. Мазяр В. М. Особливості організації діалогічної взаємодії на уроках у сучасній школі. URL: <http://social-science.com.ua/article/264>.
12. Селюкова Е. А. Педагогический коллектив как субъект деятельности в условиях модернизации дидактического процесса в общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Ставрополь, 2006. 151 с.
13. Семенова Г. А. Учебный диалог как способ формирования профессиональной позиции будущего учителя : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Нижний Новгород, 2005. 363 с.
14. Товканець Г. В. Діалогічний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи як педагогічна проблема. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2019. Випуск 1(9). С. 113–116.

15. Шлейермахер Ф. Герменевтика. Санкт-Петербург : «Европейский Дом», 2004. 242 с.
16. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности. Москва : Наука, 1978. 391 с.
17. Teslenko M. M. (2015). Dialogical approach in the system of professional training of future psychologists. *Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine* / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufrieva. Issue 29. KamianetsPodilskyi : Aksioma. P. 696–706.

REFERENCES

1. Aksenova G. I. (1998). Formirovanie sub'ektnoy pozitsii uchitelya v protsesse rofessionalnoy podgotovki [The formation of the subjective position of a teacher in the process of professional training] : dis. ... d-ra ped. nauk : 13.00.01, 19.00.07. Moskva. 411 s. [in Russian].
2. Andreeva G. M. (1999). Sotsialnaya psihologiya [Social Psychology]. Moskva : Aspekt-press. 375 s. [in Russian].
3. Antoniuk N. (2014). Dialohichni pidkhdid u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly [Dialogic approach in the training of future primary school teachers]. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. 8. P. 98–102. [in Ukrainian].
4. Belova S. V. (2006). Pedagogika dialoga: Teoriya i praktika postroeniya gumanitarnogo obrazovaniya: monografiya. Moskva: APKiPRO. 380 s. [in Russian].
5. Dubaseniuk O. A. (2015). Akmeolohichni pidkhdid yak stratehichniy oriientyr osobystisno-oriientovanoi pedahohichnoi osvity [Acmeological approach as a strategic landmark of personality-oriented pedagogical education]. *Problemy osvity: zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 84. Zhytomyr-Kyiv. S. 25–30. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/18163/1/дубасенюк.pdf>. [in Ukrainian].
6. Diakonov H. Dialohichni aspekty vyshchoi osvity [Dialogic aspects of higher education]. *Naukovi zapysky. Seriya: pedahohichni nauky*. Vypusk 120. S. 22–28. [in Ukrainian].
7. Kilichenko O. (2003). Ihrovi metody stymuliuвання navchalno-piznavalnoi diialnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Game methods of stimulating educational and cognitive activity of future primary school teachers]. / *Shkola pershoho stupenia: Teoriia i praktyka : zb. nauk. pr. Pereiaslav-Khmeln. derzh. ped. un-tu im. H. Skovorody / redkol. : V. P. Kotsur (hol. red.) ta in. Pereiaslav-Khmelnyskyi : Aston*. Vyp. 7. P. 184–189. [in Ukrainian].
8. Lynenko A. F. (2018). Hermenevtychnyi pidkhdid u pedahohitsi i yoho pryntsyipy [Hermeneutic approach in pedagogy and its principles]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*. № 3(122). P. 55–59. [in Ukrainian].
9. Linnik O. O. (2016). Systema pidhotovky maibutnoho vchytelia do orhanizatsii subiekt-subiektnoi vzaiemodii z uchniamy pochatkovoї shkoly [The system of preparation of the future teacher for the organization of subject-subject interaction with primary school students] : dys. ... na zdobut. nauk. stup. dokt. ped. nauk. Za spets. :13.00.04 – teoriia ta metodyka profesiinoy osvity. Starobilsk. 520 s. [in Ukrainian].
10. Mykhailiuk I. V. Dialohichni pidkhdid do profesiinoy pidhotovky maibutnikh psykholohiv: sutnist, perspektyvy. [Dialogic approach to the training of future psychologists: essence, prospects]. URL: <http://academy.ks.ua/wp-content/uploads/2014/05/77.pdf>. [in Ukrainian].
11. Maziar V.M. Osoblyvosti orhanizatsii dialohichnoi vzaiemodii na urokakh v suchasniy shkoli. URL: <http://social-science.com.ua/article/264>. [in Ukrainian].
12. Selyukova E. A. (2006). Pedagogicheskiy kollektiv kak sub'ekt deyatel'nosti v usloviyah moderniatsii didakticheskogo protsesa v obsheobrazovatel'noy shkole [Teaching staff as a subject of activity in the modernization of the didactic process in a comprehensive school]. : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. Stavropol. 151 s. [in Russian].
13. Semenova G. A. (2005). Uchebnyy dialog kak sposob formirovaniya professional'noy pozitsii buduschego uchitelya [Educational dialogue as a way of forming a professional position of a future teacher]. : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08. N. Novgorod. 363 s. [in Russian].
14. Tovkanets H. V. (2019). Dialohichni pidkhdid u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly yak pedahohichna problema [Dialogic approach in the professional training of future primary school teachers as a pedagogical problem]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu*. Vypusk 1 (9). P. 113–116. [in Ukrainian].
15. Shleyermaher F. (2004). Germenevtika. [Hermeneutics]. Sankt-Peterburg. : «Evropeyskiy Dom». 242 s. [in Russian].
16. Yudin E. G. (1978). Sistemnyy podhod i printsip deyatel'nosti. Moskva : Nauka. 391 s. [in Russian].
17. Teslenko M. M. (2015). Dialogical approach in the system of professional training of future psychologists. *Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine* / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufrieva. Issue 29. KamianetsPodilskyi : Aksioma. 696–706.